

פרשת קרח*

פי-הארץ בשבת ובשביעית

מחלוקת קרח ועדתו זכתה לעיונים והסברים רבים. אחד מהם בא ב"תפארת ישראל" (פכ"ב) למהר"ל, בהסברת המתח שבין הכלל לפרט. "התורה היא לכלל ישראל" ולכן ראוי היה שתנתן התורה "לא ע"י אדם פרטי" כמו משה וזה שאמר "רב לכם כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ד' ומדוע תתנשאו על קהל ד'". כך גם הסתברו לו למהר"ל דברי חז"ל על הטיעונים ביחס לטלית שכולה תכלת והציצית פוטרנה, והבית המלא ספרים חייב במזוזה.

כונת קורח להפליג ולהחזיק הקושיא... והיה סובר כיון שהטלית כולה תכלת למה לו חוט, ואז יהיה משיב לו קרח א"כ כל ישראל כולם קדושים למה להן כהן מיוחד... וקרח אשר רצה להפיל את משה בטענתו – חרבו באה בלבו, כי אדרבה זה ראייה כי גם שם אין הדין כך... לכך צריך חוט מיוחד שאינו מן הטלית רק נבדל לעצמו, וכך ישראל אע"ג שכל ישראל כולם קדושים צריכים אל כהן מיוחד נבדל מהם... וגם נפל [קרח] שאדרבה בית מלא ספרים חייב במזוזה יחידית נבדלת מן הבית, שהרי המזוזה חוץ לבית כמו ציצית ג"כ חוץ לבגד... וכן לא יקבל התורה כל ישראל כאחד, רק אחד הוא משה, אשר הוא נבדל מן ישראל במעלתו ובמדרגתו.

תוך שמוש במונחים דומים – של כלל ופרט – אמנם בכוון שונה במקצת, התייחס בעל שפ"א לטיעוני קורח. נקודת מוצאו – דברי המדרש (במד"ר י"ח ו') "וידבר אל קרח, בוקר, מה ראה לומר בוקר, א"ל משה, גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים האומות... וכך הבדיל אהרן". "פי' כמו שיש בזמן ממשלת היום והלילה ולכל דבר גבול ומקום מיוחד, כך הוא בנפשות... וכן הוא בנשמות... ויש לכל נשמה גבול ומקום מיוחד... ויש לכל אחד חלק בתורה... אכן מרע"ה... בחינת כללות בני-ישראל" ("שפת-אמת" במדבר עמ' 132).

המעמד שיש ליחיד המוביל, הנאמן לייעודו, הוא שהיווה את מרכז הפולמוס, כך בחוט התכלת, כך במזוזת הבית, כך ביחסי ישראל והאומות, יחסי ישראל והכהונה, וכך ביחס העם למשה. מכאן גם ההתייחסות לשבת. אף היא המוביל של ימי המעשה, היא מזוזת העולם, היא התכלת בטלית העולם, היא תכליתו. בזוהר (במדבר קע"ו ע"ב) נזכר שקרח חלק על השבת ורבו ע"כ הפרושים. לדברי בעל

* בשמיטות תשמ"ז, תשנ"ד חלה שבת פרשת קורח בר"ח תמוז.

"תפארת שלמה" (ח"א עמ' 190). "רצון הבורא היה שכל ששת הימים יהיו יונקים מיום השביעי שהוא היסוד ומשפיע לכל העולמות". קרח החולק על המנהיגות וההנהגה הרוחניים חולק אף על השבת.

כיוצא במעמדה של השבת ביחס לימות השבוע, כך הוא אף מעמד של ר"ח ביחס לימי החודש. "שבת ור"ח הם ב' שרשי קדושת הזמנים, דקדושת שבת מועיל להכניס קדושה בו' ימי המעשה, שיהיה הכל בקדושה, וכן נקרא ראש ולא ראשון בחודש, שהוא הראש של כל החודש דבתר רשא גופא אזיל (כמ"ש עירובין מא.). שבר"ח כלול כל הקדושות שבחודש וממנו מופיע לכל ימי החודש" ("פרי-צדיק" ח"ב עמ' ע"א).

ע"פ עקרון זה יובן גם יחסה של שנת השמיטה לשנות השבוע כולו. "בכל ז' שני השמיטה נגלה קדושה ע"י השמיטין" (שפ"א ויקרא 201) "ונמשכו ו' השנים אחר השמיטה". (שם עמ' 194. אמנם ראה פ"צ בהר ס' ג'. שש"ה עמ' 62-61. ואילו ב"שם משמואל" בא מהלך" מיוחד על היחס בין שמיטה לשבת וטעוני קרח, עמ' ר"ס.)

פי הארץ – לבלוע את קרח ועדתו – הוא מהדברים שנבראו בע"ש בין השמשות כי "אז הזמן להתקשר המעשים אל השורש" (שפ"א במדבר עמ' 115. וראה השערה נועזת ב"פרי-צדיק" במדבר עמ' 141 "ואפשר שטענת קרח היתה בשבת"). באבות פ"ה מ"ו דן בעל תוי"ט באריכות במושג פתיחת הפה וסיים "והוא כמו כפתור ופרח". ואילו בעל שפ"א פירש "החסרון הדבוק בעצם עוה"ז הוא הנקרא פי הארץ כלומר שמשתוקק הבריאה לקבל השלמות והוא [קרח] מנע השלמות לכן בלע אותם" (שפ"א במדבר עמ' 115). "רחוק הדבר שיהיה המכוון – בפי הארץ – רק על בליעת הרשעים. אבל הענין כי העוה"ז חסר השלמות, ולכן הארץ צריכה לקבל גמר השלמות מן השמים, והוא שהיה העולם חסר מנוחה. ונפתח הפה בבוא השבת לקבל השלמה מלמעלה. כמו שאנו מקבלים השבת כמו כן כלל הבריאה מצפה אל השלמות הבא בשבת" (שם עמ' 123). השתוקקותה של הארץ לשלמותה באה על ביטויה בשביתת השביעית. שיאה של השלמות – שבת הארץ.

